

prostředků průvodních i pro všechny ostatní soudy v řízení trestním. Hlavní důležitost této zásady spočívá ve strance negativní, totiž v odstranění průvodních teorií (positivní i negativní). O otázce, zdali tu kterou skutečnost jest pokládati za prokázanou, rozhoduje soudce uváživ svědomitě všechny průvody pro i proti přivedené (§ 258 tr. ř.) dle svého volného přesvědčení.

4. Zásada konečného vyřízení procesního: Trestní řád zná toliko dva druhy rozsudku ve hlavním líčení: rozsudek odsuzující a osvobozující. Touto poslední formou rozsudku bylo tudíž nahrazeno netoliko osvobození pro nedostatek důkazů, nýbrž jest to vůbec jediný způsob, jímž se žaloba z pravidla zamítá, ať již se tak děje z důvodů povahy materiální nebo procesualní (na př. že chybí oprávněný žalobce). Osvobozující rozsudek žalobu zahazuje a platí zásada »non bis in idem«, ať se osvobození stalo z důvodů jakýchkoli. A v tom právě spočívá konečné procesné vyřízení. Výjimky z této zásady se připouštějí toliko ve prospěch soukromého žalobce (§ 363 tr. ř.).

Výjimečně může hlavní líčení skončiti též zastavením řízení, avšak jen tenkrát, objeví-li se nutnost řízení uzavřítí a podmínka k vydání rozsudku schází na př. procesní způsobilost obžalovaného.

Literatura: Prof. Dr. Storch, Řízení trestní rakouské, Praha, Nakl.: Právníká jednota.

Řízení trestní důchodkové viz Zákon trestní důchodkový.

Řízení trestní policejní.

I. Pojem a prameny.

Policejní řízení trestní jest souhrn veškerých předpisů, které upravují příslušnost úřadů v policejních věcech trestních a řízení, jehož třeba při tom šetřiti. Nejhlavnější předpisy, jež obsahují policejní řízení trestní, jsou: cís. nař. ze dne 20. dubna 1854 č. 96 ř. z. o výkonu nařízení a nálezů zeměpanských politických a policejních úřadů; min. nař. ze dne 3. dubna 1855 č. 61 ř. z., které stanoví úřady k vyšetřování a trestání přestupků zákona, jež nejsou obsaženy ve všeobecném trestním zákoně, a řízení, jež při tom jest zachovávat; min. nař. ze dne 30. září 1857 č. 198 ř. z. týkající se trestání těch přestupků zákona, které nejsou obročeny zvláštním trestem; min. nař. ze dne 5. března 1855 č. 34 ř. z., jímž vydány nové předpisy o řízení přestupkovém; min. nař. ze dne 31. ledna 1860 č. 31 ř. z. stran rekursního řízení, stran zmírnění a prominutí trestního práva v řízení trestním před politickými úřady. Další ustanovení obsahuje pro živnostenské přestupky 9. hlava živ. ř. (§§ 141—152 živ. ř.) pro přestupky horního zákona 12. hlava hor. z. (§§ 220—234 hor. z.). Zemské zákony vodní mají zvláštní ustanovení o řízení, o přestupcích, tolikéž zákon o privilegiích, známkách a ochranných vzorcích, jakož i řada dalších správních zákonův. Důležitým pramenem podpůrným jest pro policejní řízení trestní platný soudní řád trestní co do řízení o přestupcích, jehož jest obdobně i v policejním řízení trestním tam užití, kde není zvláštních processních norem policejního řízení. Nynější zákonná úprava policejního řízení trestního není tudíž nikterak přehledna, zůstávajíc značnou volnost praksi. Z toho lze si vysvětliti, že tyto neúplné procesní normy mnoho otázek nerozřešily a že bezformálnost řízení příliš snadno vede k neobsaženosti jednání a rozsuzování. Odporujeť dnešní policejní

řízení trestní patrně ústní a veřejné trestní justici soudů, takže stále hlasitěji ozývá se volání po důkladné opravě policejního trestního soudnictví. Když r. 1878 o předloze nového trestního zákonníka, jehož třetí díl jednal o policejním právu trestním, měla se sněmovna poslancův raditi, podal poslanec Lienbacher samostatný návrh toho smyslu, by přikročila říšská rada z vlastního počínu k zákonné úpravě policejního práva příkazovacího a zakazovacího a policejního řízení trestního, a odůvodnil tento návrh v sezení poslanecké sněmovny ze dne 31. října 1878 obšírně. Při tom charakterisoval Lienbacher nynější policejní řízení trestní takto: »V přítomnosti možno s dobrým důvodem říci, že toto řízení vlastně jest neupraveným, neboť i když existují některá nařízení všeobecné povahy, jest přece vedle nich řada specialních nařízení v právní platnosti, která více nebo méně obírajíce se úpravou buďsi kompetence, buďsi řízení anebo práva rekursního, jsou pohříchu velmi rozmanita a navzájem si odporují. Jest nezbytně třeba, aby toto řízení bylo upraveno; postrádat všech ochranných norem. Jediná ochrana, kterou poskytuje jistou měrou právo rekursu, není nikterak postačitelna. Ba ani o vyšších instancích nelze říci, že jest u nich záruky, že rozhoduje kollegium (sbor). Řízení potřebuje dále úpravy, ježto nyní prvá stolice ani nesmí sestoupiti pod minimum trestu, nýbrž smí jen návrh učiniti na zmírnění neb udělení milosti. Druhá instance zase má dokonce právo dáti milost, kteréž ani soudům nepřisluší. Řízení samo jest částečně řízením rejstříkovým, částečně zase řízením protokolárním. V žádné míře není však pro policejní záležitosti trestní zavedeno řízení mandátní, jež přece nyní i pro soudy platí a pro policejní přestupky lze ho ještě spíše užiti a odporučiti«.

II. Zvláštní ustanovení policejního řízení trestního.

1. Příslušnost.

V těch místech, kde jsou zeměpanské politické úřady, přísluší jim vyšetřovati i trestati ty přestupky, které nejsou všeobecným zákonem trestním za trestné činy prohlášeny a stran kterých řízení není přikázáno zvláštními předpisy výslovně jiným úřadům, pokud se týkají odvětví místní policie, jež jsou přiděleny působnosti těchto úřadův. V obcích, v nichž má své sídlo policejní ředitelství, přísluší jemu resp. policejním komisařstvím jemu podřízeným policejní pravomoc trestní, ve všech ostatních místech okresním hejtmanstvím pro jich celý obvod, pokud nejsou obcím přidělena některá odvětví místní policie. Jakožto druhá instance fungují zemské úřady a ve třetí instanci ministerstvo vnitra (§§ 1, 2, 3 nař. ze dne 3. dubna 1855 č. 61 ř. z.). Konati trestní pravomoc ve příčině případů v § 12 cis. nař. ze dne 20. dubna 1854 naznačených (urážlivé nebo vzpurné chování, urážlivá podání) náleží přednostovi politických úřadů, při jichžto úřadování událo se řízení, jež dlužno potrestat, a čelilo-li toto proti starostovi obecnímu, přednostovi onoho politického nebo policejního okresního úřadu, v jehož obvodě příslušná obec leží. Při protivení se zákonu mají správní úřady teprve tehdy, když bez výsledku vyčerpány jsou všechny prostředky poučování, napominání, výstrahy i hrozby, ba i když přísnost použitá proti návodcům a vůdcům nepohne jimi, použití vojenské moci, pak ale mají se vši rozhodností vystoupiti (nař. min vnitra ze dne 29. ledna 1849 č. 442 a nař. min. vál. ze dne 18. května 1861 č. 58 ř. z.). Stížnosti na opatření a disciplinární

nálezy vydané na základě tohoto nařízení nezastavují výkon opatření nebo nálezu a jsou u vyššího úřadu jen potud předmětem jednání, pokud každý úředník jest odpověden za zákonitost svého úřadování. Zeměpanským úřadům politickým jsou, co se týče výkonné i trestní moci, též ty obecní úřady (magistráty a pod.) na roveň postaveny, kterým jest svěřena politická agenda v úředním okršku jim příkázaném na místě zeměpanských okresních úřadů. Tyto úřady mají se své strany se vším důrazem podporovati obecní starosty u výkonu opatření jimi učiněných na základě provádění platných zákonů nebo zvláštních nařízení úředních. Obecní starostové mají tedy, chtějí-li se vyhnouti zhoubným následkům, jimiž se v platných předpisech jim hrozí, vyhověti na vlas a přesně příkazům, které jim dají politické zeměpanské úřady a mají se, jsouce předvoláni k nim dostaviti.

2. Předvolání obviněného.

Z pravidla má se obviněný dostaviti osobně, může se však též dáti zastupovati zmocněncem; v těch případech, v nichž nepřipouští se zastoupení, budiž výslovně podotknuto v předvolání, že jest nutna osobní přítomnost. Kdo neprokáže, že mu nemoc, neduh nebo jinaká odůvodněná překážka vadí dostaviti se, uposlechní předvolání a žádané zprávy podejž. Nedostaví-li se předvolaný, předvolá se z pravidla opětně a pohrozí se mu peněžní pokutou cd 1 až do 20 zl. a vydáním nebo vymožením si postavovacího rozkazu pro případ, že by zase nepřišel. Bude-li předvolaný přes prokázané předvolání, aniž by platných důvodův omluvných přednesl, přece nepřítomen, uloží se mu peněžní pokuta a bude-li potřeba, vydá se naň postavovací rozkaz. Výjimečně může se v nutných případnostech již v prvním předvolání, výslovně poukazujíc na nutnou přítomnost, slíbiti vůbec vydání postavovacího rozkazu, dle čehož jest dovoleno, naříditi předvedení hned po prvé, platnými důvody omluvnými neospravedlněném, nedostavení předvolaného. Předvolá-li politický úřad stranu, vydá sám také postavovací rozkaz. Avšak obecní starosta má žádati u přímo představeného úřadu za vydání postavovacího rozkazu na osobu, již marně předvolal, dokázav nutnost přítomnosti a náležitě učiněné předvolání. Postavovací rozkaz vykonává se buďto sluhy politických nebo policejních úřadů nebo četnictvem nebo v místě jsoucí policejní stráží a je-li třeba, vojenskou assistencí (§ 9 nař. ze dne 20. dubna 1854).

3. Postup řízení.

a) Trestní rejstříky.

Řízení v přestupcích k politické agendě patřících konejš se ústně tím způsobem, že jen nejdůležitější body řízení zapíší se do trestního rejstříku. Trestní rejstřík skládá se z jednotlivých, nesešitých archů, které se složí ve zvláštní, koncem každého roku uzavírané, fascikly. O obviněných vyskytujících se v trestním rejstříku založí se abecední seznam jmen, v němž odvoláváno se na běžné číslo rejstříku, který ročně se uzavírá. Trestní rejstřík má míti tyto rubriky:

- a) běžné číslo;
- β) jméno a příjmení, stáří, stav, živnost nebo zaměstnání a místo pobytu obviněného;
- γ) táž data obžalobců, poškozených aneb udatelů;
- δ) označení přestupku, jenž se obviněnému za vinu klade;
- ε) doznání nebo ospravedlňování se obviněného;

ζ) výpovědi svědecké nebo znalecké pro obviněného nebo proti němu;

η) označení toho, co a čím jest to pokládati za prokázané;

θ) obsah a datum nálezu s označením předpisu, jenž přestoupen, a s úředním podpisem;

ι) odškodnění, které nálezem bylo vysloveno;

κ) nález, kdy byl prohlášen;

λ) kdy nastal výkon nálezu;

μ) poznámka (§§ 1 až 7 min. nař. ze dne 5. března 1855 č. 34 ř. z.).

β) **P r o t o k o l á r n í ř í z e n í.**

Je-li zvláště ve spletitějších případech nutno obšírnější sepsání jednání, lze výjimečně užití protokolárního řízení; to však obmeziž se na každý způsob jen na vypátrání podstatných okolností. Ostatek třeba též v těchto případnostech přestupky, o nichž bylo jednáno, v trestním rejstříku vyznačiti.

c) Úřady mají míti k tomu zření, že v u r y c h l e n é m řízení hlavní podmínky zachování vážnosti porušeného zákona a účinnosti uloženého trestu spočívají. Nutno se tedy vystříci všech k věci podstatně nenáležících vyhledávání a vyslýchání a jest k tomu hleděti, by řízení skončilo při j e d n o m jednání a aby ihned na konec jeho ohlášen byl obviněnému nález, což dle povahy přestupků náležejících k politické agendě pravidlem snadno provésti lze. Každý zvláštními okolnostmi neospravedlněný průtah budiž na vinném úředníkovi přiměřeně potrestán.

d) K jednání o přestupcích není potřebí přivzítí zapisovatele.

e) P o u k o n č e n é m trestním jednání budiž jeho účastníkům k ž á d o s t i místo rozsudku doručen výtah z trestního rejstříku. Hledě k ustanovením trestního řádu soudního, že soudce má rozhodovati dle svého přesvědčení nabytého z přednesených průvodních prostředků (§ 258), mohla by i pro policejní úřad trestního soudce tato zásada platiti. Tolikéž jest v těch případech, kde nebyl podán důkaz o vině, nikoli pro nedostatek důkazů, nýbrž kde by nevynesl se trestní rozsudek, naléztí na osvobození (vým. min. vnitra ze dne 1. srpna 1871 č. 3583).

4. **Opravné prostředky.**

Rekurs jest ve 24 hodinách po výhlášení nálezu ohlásiti a v dalších 3 dnech u prvé instance podati. Týž zastavuje výkon trestního nálezu až do pravoplatného rozhodnutí, pokud není něco jiného nařízeno zvláštními předpisy. V rekursech budiž vyššímu úřadu, povolanému rozhodnouti, příslušný arch trestního rejstříku v prvopise se spisy po případě k němu náležejícímu předložen.

Potvrdí-li politický úřad zemský nález prvé stolice, nemá další recurs místa (§ 3 zák. ze dne 3. dubna 1855). Rekuruje-li se proti rozhodnutí vydanému v prvé nebo vyšší instanci anebo proti opatření okresního hejtmanství, komunalního úřadu jakožto okresního úřadu (magistratu), politického úřadu zemského nebo některého přednosty takového úřadu, může tento úřad resp. přednosta jeho rozhodnutí nebo opatření zavdavší podnět ku stížnosti, pokud jím nepřířklo se druhému právo, změnití a takto recurs sám vyříditi. Nevidí-li se k tomu instance, proti jejímužto rozhodnutí neb opatření recurs směřuje, pohnuta, aneb může-li pro práva druhého nastati změna jenom u vyšších úřadů, má podaný recurs nejdéle v 8 dnech v nejjednodušší formě doprovodění

tomuto vyššímu úřadu poslati, a kdyby po případě pátráními rekuresem způsobenými aneb z jakýchkoli příčin dodržení tohoto termínu nebylo možným, má každé překročení lhůty s předložením rekursu ospravedlniti. To nemění ani ona ustanovení, jež prohlašují v případech tam vyčtených rozhodnutí okresního nebo zemského úřadu za definitivní aniž odnímá se právo rekursu tomu, komu přísluší proti změňujícímu rozhodnutí (nař. min. vnitřní ze dne 30. srpna 1868 č. 124 ř. z.). Rekursy proti nálezům vyneseným ve druhé stolici, potvrzují-li otázku o vině a zmírňují-li výměru trestu, se nepřipouštějí (vyn. min. vnitřní ze dne 28. srpna 1867 č. 14446). O odvoláních včas ohlášených, byť i nepodaných, budiž meritorně rozhodnuto, budtež tedy spisy předloženy; neboť podle ducha politického zákonodárství a zvláště podle ustanovení trestního řádu soudního dostačí ohlásiti odvolání za účelem předložení spisů vyšší instanci; provésti odvolání jest sice právem rekurrentovým, nikoli však jeho povinností (vyn. min. vnitřní ze dne 7. září 1867 č. 14610). V policejních věcech trestních stížností na správní dvůr soudní se nepřipouští, ježto § 28 zák. ze dne 22. října 1875 č. ř. z. 36 z r. 1876 suspendoval kompetenci správního soudu až do upravení policejního zákonodárství trestního.

V Lienbachově sbírce nejvyšších rozhodnutí v policejních věcech trestních pojednává se o řadě důvodů zmatečnosti, které mohou míti za následek zrušení nálezu trestního, tak zvláště: je-li vynesen trestní nález bez uložení trestu a jedině s výrokem o odškodnění; byl-li zákaz, jenž přestoupen, neplatně vydán; nebyl-li trestní úřad příslušným k trestnímu řízení aneb je-li trestnost přestupku již promlčena; byl-li trest způsobem nepřipustným zostřen; neměl-li rekurující práva podati rekurs, na základě jehož rozhodla vyšší stolice; byl-li odsouzený k činu, pro který byl odsouzen, oprávněn; je-li odsouzená osoba osobou právníckou; udál-li se v rozsudku omyl; překročila-li se výměra trestu; byla-li skutková povaha nedostatečně vyšetřena; bylo-li zákona špatně užito; když nebyli důležití svědkové slyšeni; je-li usvědčení nedostatečným; rozhodla-li vyšší instance věc jako běžnou a nikoli v kolegiu; není-li skutková povaha vůbec trestna; uloženi-li více osobám společný trest.

5. Promlčení.

Pokud není zvláštními zákony pro jednotlivé přestupky nic odchylného nařízeno, má vyšetřování a potrestání pro policejní přestupek beze všeho dalšího odpadnouti, jestliže uplynuly od doby spáchání přestupku 3 měsíce a o něm nebylo zahájeno řízení (§ 4 nař. ze dne 3. dubna 1855).

Řízení trestní vojenské.

I. Dějinný jeho vývoj.

V době národního vojska bylo vojenské trestní řízení veřejné, ústní před soudruhy kmene resp. vojska; ba i v období vojsk námezdných příslušelo tvoření rozsudků ve veřejném řízení soudruhům ve vojště (prostému muži), a když již občanský proces trestní vlivem římskokanonského práva klesl na písemný proces inkvisiční, zachoval si vojenský proces ještě dlouho svůj přirozený ráz jakožto ústní, veřejný proces obžalovací (srv. čl. 175 t. zv. jízdního zřízení z r. 1578) a jednotlivé formy jeho dokonce ještě do r. 1723 se udržely. Znenáhla teprve padl za obět cizímu (španělskofrancouzskému) procesu. Přímými předchůdci obratu tohoto byly Josefa I. hrdelní řád soudní a justiční norma z r. 1754. Posléze zrušil článek 24. teresiánské kriminální konstituce ze dne 31.